

**Höccətül-islam vəl-müslimin  
Hacı Əbdurrahman Yusifpur**

# **İSLAM DİNİNDƏ QADIN MƏSƏLƏSİ**

Tərcümə edini:  
Hacı Soltan  
Kərşivəz Nazim

Bakı-1995

**Bismilləhir Rahmənir Rahim.**

## **MÜQƏDDİMƏ**

*Müstəqillik əldə etmiş Azərbaycan Respublikasında İslam dininin bərqərar olması müsəlmanların dinimizdə qarşıya qoyulmuş bu və ya digər məsələlərini dərindən, elmi surətdə mənimsənilməsi tələb edir. Digər tərəfdən də bəşəriyyətin nicat yolu olan İslamın geniş yayılması, getdikcə rəvnəq tapan qəlbləri fəth edən bu dinin məhz bu səbəbdən başqa dini və siyasi qurum, cəmiyyət, hətta dövlətlər tərəfindən, təzyiqə məruz qalması göz qabağındadır. Cəmiyyətdə elə bir hadisə, reallıq yoxdur ki, İslam ona öz münasibətini bildirməsin. Müqəddəs Qurani-Kərimdə müxtəlif mövzulara toxunulmuşdur ki, onlardan biri də qadın məsələsidir.*

*Höccətul-islam vəl-Muslimin Hacı Əbdurrahman Yusifpur ağanın bu kitabı da həmin məsələdən bəhs edir.*

*Bu kitabın ərsəyə yetirilməsində də məqsəd İslamın qadına olan münasibətini, qadının cəmiyyətdəki hüquqlarını və onun rolunu xalqa çatdırmaqdır.*

*Kitabda İslamdan əvvəl müxtəlif dövlətlərdə, eləcə də Ərəbistanın özündə qadının mövqeyi izah edilmiş, İslamda qadına münasibət və bu münasibətin mahiyyəti açılmış, tarixdə İslamdan əvvəlki dövrdə qadının rolu haqqında baxışlar göstərilmiş, qadının hüquqlarından biri olan hicab məsələsi Quranın, Peyğəmbərin (s), imamların, Şərq və Qərb mütəfəkkirlərinin mövqeyindən araşdırılmış, onun ictimai faydaları, hicaba olan müsbət və mənfi meylərinin səbəbləri nəzərdən keçirilmişdir. Qadının tarixdə rolu İslam tarixi nöqtəyi-nəzərdən muhtəsər şəkildə yazılmış, xanımlar-xanımı Həzrət Fatiməni-Zəhərnin haqqında məlumatlar verilmiş, İslam qadınları üçün bir örnək kimi onun həyatından bəzi mətləblər işıqlandırılmışdır.*

*Biz oxucular da əvvəlcədən müəllifə təşəkkürünü bildirir. İslam və elm yolunda cəkkidi zəhmətin əcrini Allah-Təaladan diləyirik.*

**İİR Bakıdakı Mədəniyyət Mərkəzinin  
rəhbəri doktor Fərəcullah Abidi**

## **Bismilləhir Rahmənir Rahim.**

### **1. İSLAMDAN ƏVVƏL QADININ MÖVQEYİ**

Tarixdə təkcə Şərqdə deyil, digər ölkələrdə də qadının haqqı tapdalanır, ona insan kimi yanaşılmırdı. Məsələn, Yunanıstanda qadını Şeytan nəslindən olan bir varlıq kimi təsəvvür edirdilər. Aristotel buyurub ki, kişi qadına hakimdir, qadın gərək onun qulluğunda ola! Spartadan olan həkim deyirdi ki, qadın tükü uzun, əqli qısa olan bir mövcuddur. Rumda qadına yalnız yemək icazə verilirdi, ona gülmək, danışmaq haram idi. Romalıların zərb-məsəllərində deyilirdi ki, - nə uzunqulağa at demək olar, nə qadına insan! Çin nəzəriyyəçisi Maonun təbirinə görə qadının ictimai işlərə müdaxilə etməyə haqqı yoxdur. İngiltərənin qanunlarına görə qadın «müqəddəs» kitabı oxuya bilməzdi. Hindistanda buddanın şagirdi Ananda ustadından soruşur: - qadınla necə rəftar edək? O dedi: - qadından çəkinin, o bir kişi ilə ürəklə, digəri ilə gözlə, üçüncüsü ilə əməllə əlaqə saxlar.

Yəhudi qövmü belə bir əqidədə olub ki, qadının səsini özgə bir kişi eşitsə, həmin qadını boşamaq lazımdır.

İranda məcus qövmi içərisində qadın, qadın xəstəliyinə tutulanda onu ayrıca bir otaqda dustaq edirdilər və heç kəs ona yaxın durmurdu.

Danimarkada, Fransada qadını irs hüququndan məhrum etmişdilər. Zülm edilmiş qadının şikayət etməyə heç bir hüququ yox idi. Hindistanda ərinin ölümündən 40 gün sonra qadının yaşaması məqbul sayılmazdı. Çində təzə yeriməyə başlayan qız uşaqlarının ayağının altına isti dəmir bağlardılar ki, şikəst olub ömürlük evdə otursunlar. Misirdə Nil çayının

səviyyəsi aşağı düşəndə bir qız uşağını qurban kimi çaya atardılar.

İslamdan əvvəl Hicaz ölkəsində də qadına mənfi münasibət ifrat şəkildə idi. Bu haqda bizə Quran məlumat vermişdir, bir yerdə buyurur ki, ən yaxşı qadın qab kimi bir şeydir. Qadın yalnız nütfəni bətnində saxlamaq üçündür. Və ya «Nəhl» surəsinin 57-ci ayəsində buyurur ki:

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ

**«Onları qız uşağının doğulması xəbəri ilə müjdələyəndə üzləri əsəbdən qaralırdı».**

«Təkvir» surəsinin 8-ci ayəsində deyilir:

وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ

**«Qiyamət günü günahsız öldürülən qız uşaqlarına görə sual olunacaqdır».**

Xatırlatmalıyıq ki, qız uşağını öldürmək Hicaz ölkəsində ilk dəfə Bəni-Təməim qəbiləsində qanunu şəkil almışdı. Həmin qəbilədən Qeys ibn Asim bir gün Peyğəmbərin (s) hüzurunda ikən səhabələrdən biri ondan soruşdu: «Sənin qızın varmı?» Qeys ibn Asim cavab verdi: - «Xeyr». Sözüənə davam edərək buyurdu ki: - 12 qızım olub, hamısını öldürmüşəm. Səhabə ondan soruşdu ki, bu qız uşaqlarını qətlə yetirəndə heç onlara yazığın gəldimi? Cavabında dedi ki, qızımı öldürməyim mənə çox təsir etdi. Və bunun tarixini səhabə üçün belə nəql etdi: - «Əyalım sonuncu qıza boylu ikən mən səfərə çıxdım. Dünyaya gələn qız uşağını əyalım qonşulara tapşırır. Səfərdən qayıdandan sonra uşağın ölü vəziyyətdə dünyaya gəlməsini bəyan etdi. Bir neçə ildən sonra mən evdə ikən cavan bir evə varid oldu, onu görəndə keçmişimi yada saldım və təəssüf etdim ki, niyə qızlarımdan birini saxlamadım? Əyalımdan bu qızın kimliyini soruşanda o bildirdi ki, bu sənin öz qızındır.

Əyalım evdə olmayanda fürsəti əldən vermədim və qıza dedim ki, bu gün qonaqlığa gedəcəyik. Qızım ilə birlikdə Məkkədən çıxıb bir az gedəndən sonra xəlvət bir yerdə qızımı əyləşdirib qəbir qazdım, (o məndən buranı qazmağımın səbəbini soruşur, hərdənbir alnımın tərini silirdi) əl-ayağından yapışib onu qəbrə qoydum və torpağı üstünə tökdüm. Onun nalələrinə indi də qulağımda eşidirəm. O, yalvarırdı ki, «məni azad et, nəinki sizə, heç Məkkəyə də gəlmərəm». Bu hekayətə qulaq asan Peyğəmbər (s) çox mütəəssir olur və buyurur: **«Hər kim rəhm etməsə, ona rəhm etməzlər».**

Nikah məsələsində ərəblərin daha iyrənc bir ifrata vardığının şahidi oluruq. Məsələn, nikahın növlərindən biri «Rəht» idi. Bu nikaha görə qadın, uşaq dünyaya gətirmək məqsədi ilə bir neçə kişinin ixtiyarında olurdu. Doğum yaxınlaşanda qadını özləri ilə götürüb şəhərin kənarına aparırdılar və qəbir qazıyıb, təzə doğulacaq uşağı gözləyirdilər. Əgər qız uşağı doğulsaydı, onu orada basdırar, ananı da ağlar qoyub şəhərə qayıdardılar. Oğlan uşağı olsaydı, uşağı götürüb sevincək şəhərə dönərdilər. İstədiyi kişi ilə yaşamağı qadının ixtiyarında qoyurdular.

Yəhudilər dua edərkən belə deyərdilər: «Həmd olsun aləmin sultanına ki, məni qadın yaratmayıb». Və yaxud onların qadına qarşı mənfi münasibətlərini bu ifadələrdən açıq-aşkar görmək olur: «Nə vaxt uzunqulaq pilləkəni qalxsə, qadın da o vaxt ağıllı olar».

Yunan filosofu Ərəstu deyirdi ki, aləmin yaradanı kişi yaradıb yorulanda, qadını yaradırdı.

## 2. İSLAMDA QADIN MÜNASİBƏTİ

**Bismilləhir rahmənir rahim.** İslamın meydana gəlməyi ilə qadına böyük əzəmət verildi. İslam qadınların fiziki cəhətdən məhv edilməsinin qarşısını aldı, eləcə də onun üçün hüquqlar müəyyən etdi.

İslamda qadınların dövrü üç yerə bölünür:

### **1. Qızlıq dövrü. 2. Ərə gedən dövrü. 3. Analıq dövrü.**

Hər bir dövrdə qadın kişidən üstün tutulur. Məsələn, *qızlıq dövründə* - qıza yüksək qiymət verən İslam Peyğəmbəri (s) bir hədisində buyurdu: **«Bazardan elə bir töhvə gətirən şəxs əvvəlcə görə onu qızına təqdim etsin».**

*Qadınlaq dövrü* - İslam peyğəmbəri yenə də başqa bir hədisində buyurdu: **«Sizin ən yaxşınız o, kəsdir ki, evdə qadını ilə yaxşı rəftar edə».**

*Analıq dövrü* - Cənnətin anaların ayaqları altında olduğuna işarə edən Peyğəmbər digər bir hədisində belə deyir: **«Əgər sizi eyni vaxtda atanız və ananız çağırırsa, birinci ananıza hay verin».**

Dünyaya gələn ilk qız uşağının qədəmini bərəkət müjdəli olmasını buyuran Peyğəmbər (s) həyatının mühim və həssas mərhələlərində qadın hüququndan bəhs edirdi. Son həccində buyurdu ki, qadınlar sizin əlinizdə Allah əmanətidir.

İslamda qadının hüquqları bunlardır: 1) Qadının izdivacı öz əlindədir, yəni bu məsələdə məcburiyyət yoxdur. Tarixdən bir nümunə: Xənsa - islam peyğəmbərinin səhabələrindən olan Hizam ibn Xalid Ənsarinin qızı idi. Bir neçə yerdən onun üçün elçi gəlmişdi, bunlardan biri də Əbu Lübabə idi ki, o, peyğəmbərin şücaətli səhabələrindən idi. Qızın yalnız ondan xoşu gəlmişdi. Amma atası Xənsanı əmisi oğluna nişanlamışdı.

Qız dərmini bəyan etmək məqsədi ilə Peyğəmbərin (s) hüzuruna gəlib, bu izdivaca etirazını bildirdi. Dedi ki, mənim ona rəğbətım yoxdur. Peyğəmbər (s) buyurdu ki, sənın razılığın olmadan bu iş düzgün deyil. Atasına dedi ki, qızın bu barədə razılığın əldə etsin.

2) Qaldı ixtiyarında olan irsdən, öhdəsinə olan maldan istədiyi kimi istifadə edə bilər.

3) Kişinin vəzifəsidir ki, öz qadınının bütün xərclərini (yemək, içmək, geyim və s.) ödəsin. Əgər kişi imkanlı ola-ola simiclik etsə, qadının haqqı var ki, istədiyi vasitələrlə həmin kişidən ehtiyaclarını ödəmək üçün xərclər əldə etsin. Buna nail olmasa, İslam məhkəməsinə müraciət edə bilər.

4) Kişi qadını nə eşikdə nə də evdə məcburi işlədə bilməz.

5) Qaldı öz övladına verdiyi süd üçün kişidən əvəzini ala bilər.

### **3. İSLAMDAN ƏVVƏL VƏ SONRAKI TARIXDƏ QADININ ROLU**

#### **1-ci baxış**

Qadına bir əşya kimi mübasibət bəsləyib, onu insan kimi qəbul etmişdilər.

Qurani-Şərifdə islamiyyətdən qabaqkı dövrdə qadına olan cahil münasibət belə bir ayə ilə göstərilir: Anaya, müəyyən əşya qoyulmuş bir qab kimi baxırdılar. Ayrı bir ayədə verilir ki, hər hansı bir kişiyyə qızı olması xəbərini versəydilər, həmin adamın hirsindən üzü qızardı.

Qadına münasibət elə aşağı səviyyədə idi ki, təzə anadan olan qızları diri-diri torpağa basdırırdılar. Ərəbistan ərazisində qadına islamdan əvvəl münasibət belə idi. Digər ölkələrdə də qadına münasibət elə bu səviyyədə idi. (Məsələn: Çin, Yaponiya və s.)

#### **2-ci baxış**

Avropa ölkələrində qadına zahirdən ictimai, siyasi və iqtisadi sahələrdə müəyyən yer verilir və bununla da şeytani və nəfsani və ilahi vəziyyətlərdən uzaqlaşdırıdılar. Qadının şəxsiyyətini tapdalayıb, onu təhqir məqsədi ilə müxtəlif reklam və təbliğatlarla biabır edirlər. Azadlıq adı altında öz iqtisadi vəziyyətlərini yüksəltmək, sənaye obyektlərində ucuz işçi qüvvəsi kimi kişilərlə bir cərgədə qadınları da ağır işlərdə işlətməklə, onların heysiyyətlərini tapdalayırlar.

Keçmişdə qadın heysiyyətinin tapdalanması açıq-aşkar idisə, texniki tərəqqinin inkişafı dövründə bu hərəkətlər

«azadlıq» pərdəsi altında gizli surətdə aparılır. Mədəniyyət, sənət və ədəbiyyata da qadın hərrac bazarında qoyulmuş ucuz qiymətli bir əşya kimi təqdim olunur.

### 3-cü baxış

İslam aləmində qadının cəmiyyəti tərbiyə etmək rolu var. Qadın kişiləri tərbiyə edir. (Ana oğlunu, qadın ərinə) Kişilərsə tarixi yaradır. Yəni, qadın tarixi yaradanı yaradır. Qurani-Şərifdə qadının tərbiyəci xarakteri nübüvvət və risalət səviyyəsində nəzərdə tutulur. Məsələn: «Hud» surəsində Həzrət İbrahimlə Saranın hekayətində Həzrət Cəbrail (ə) sərbəst Həzrət Saranın hüzuruna gəlir və onunla danışır. Və yaxud Həzrət Məryəmin hekayəsində deyilir:

إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

***«Ey Məryəm! Allah tərəfindən sənə müjdə verilir ki, Məsih adında oğlun olacaq».***<sup>1</sup>

Həzrət Peyğəmbərimiz Muhəmməd (s) vasitəsilə Allah-Təala Həzrət Xədicəyi-Kübra (s.ə)-yə yüksək qiymət verir və ona salam göndərir.

Allah-Təala cənab Cəbrail (ə) vasitəsi ilə Peyğəmbərə (s) xəbər verir ki, Həzrət Fatimə (s.ə)-nin anadan olması münasibəti ilə biz sənə çoxlu xeyir verdik. («İnna əteynakəl-kavsər»).

İslam qadına o qədər yüksək qiymət verir ki, onlardan bəzilərinin adı Qurani-Şərifdə çəkilir.

---

<sup>1</sup> «Ali-İmran» surəsi, ayə 45.

Həzrət Peyğəmbər (s) cəmiyyət içərisində qadının şəxsiyyətini yüksək qiymətləndirir, nümunə olaraq qızı Həzrət Fatimeyi-Zəhranın xatirini əziz tutardı.

#### 4. HİCAB QADININ HÜQUQLARINDAN BİRİDİR.

**Bismillahi-rəhmani-rəhim.** Qadının Hicabı İslamın qəti hökmlərindən biridir. Bu məsələdə ən mühüm iş hicabın bir hökm kimi mahiyyətə xalqa açıb göstərməkdir.

Hicabdan məqsəd qadının cəmiyyətdə öz namusunu, izzətini qoruyub saxlamasıdır. Hicablı qadın öz mövqeyini qorumaqla, qeyrət və namus mücəssəməsi kimi hörmətini və qiymətini qaldırmış olur.

Qurani Kərimin «Nur» surəsinin 30-cu ayəsi hicab ayəsidir. Bu ayənin Mədinədə nazil olmasının səbəbi nədir? Belə nəql olunur ki, Peyğəmbərin səhabələrindən birin şiddətli istinin təsirindən örtüyünü arxasına atmış gənc bir qızla üzbəüz gəlir. Qızın boyun-boğazına ehtirasla baxan səhabənin gözü ayağının altını görmürdü. Qadın başqa küçəyə daxil olur. Səhabə isə gözünü ondan çəkmir, onu təqib edirdi. Və o, yəni ehtirasdan gözü bağlanmış səhabə divara dəyib başını yaralayandan sonra özünə gəlir. Baş-gözü qanlı halda Peyğəmbərin (s) hüzuruna gəlib ona şikayətlənir ki, sən dinində niyə hicab barəsində bir şey yoxdur? Bu vaxt Cəbrail peyğəmbərin hüzuruna nazil olur və «Hicab» ayəsini ona çatdırır.

Beyran Rassel deyir ki, çox təəssüf ki, kişilər qadınlara çox tez yol tapırlar.

İrənin məşhur şairi Mövləvi buyrur ki, kişi ilə qadının məsələsi su ilə od kimidir. Əgər su oda yaxın olsa, onu söndürər, yox edər, yəni kişi qadına hicab mane olmadan yaxın olsa, qadın üçün bədbəxtliklər törənər. Amma su ilə od arasında bir vasitə olsa (qab, qazan və s.) su nəinki odu söndürməz, əksinə oda əsir olar, yəni od onu buxarlandırır və heç edər.

İslam hicabı meydana gətirməklə cəmiyyətin saflığına və iqtisadi mühitin inkişafına davamlı olmasına təminat vermişdir. Hicab qadının şəxsiyyətini məhdudlaşdırmır, əksinə, harın və əyyaş kişilərin nəfsinin qarşısına sədd çəkir. İslam Qərb mədəniyyətindən fərqli olaraq, qadına həzz obyektini kimi baxmağa ailə çərçivəsində, qanuni şəkildə yol verir. Hicabsızlıq kişi və qadın arasında münasibətlərin, ələlxüsus cinsi əlaqələrin azad buraxılması, cəmiyyətdə iqtisadiyyatın tənəzzülünə səbəb olar, onun maddi və mənəvi inkişafının qarşısını alır. Qərb mədəniyyətperəsləri bəhanə gətirilər ki, hicab cəmiyyətin yarısını şikəst edir. Onlar bu həyasızlıqları ilə cəmiyyətin bütün üzvlərinin qüvvəsini sındırmaq istəyirlər. Bu vaxt qadının saatlarla güzgü qarşısında özünü bəzəmək, kişinin də işi küçələrdə gəzib onu ovlamaq olur.

*Hicabın faydaları:* Hicabın faydalarından biri ruhun sağlamlığıdır. Əgər kişi ilə qadın arasında pərdə olmasa, cinsi həyəcanlar dənizin dalğaları kimi insanın vücudunu təlatümə gətirər. Ehtiras hissi ən güclü hirsələndir. Ona tabe olmaq yanar oda odun atmaq kimi bir şeydir. Belə ki, insanın təbii istəkləri iki cürdür: 1) İstəklər səthidir, üstə olandır. (yemək, içmək, yuxulamaq). Bu istəklər lazımi miqdarda ehtiyacı ödədikdən sonra insan ondan imtina edə bilər, hətta məcburi də onu bu istəyə sövq etmək olmur. 2) İstəklər dərinidir (pulu və vəzifəni sevmək və s.) Ehtiras hissinin iki tərəfi var: a) cismi maddi; b) Ruh, mənəvi. B. Rassel «Ailə qurmaq və əxlaq» kitabında deyir ki, ruhu açılır cismi aclıqdan fərqli olaraq doyan deyil. Bu istəyə nə qədər müsbət cavab versən o, daha da hədis olar.

Qadına acıq-saçıq geyinməyə, bəzənməyə, küçədə gəzməyə şərait yarandıqda (həkim psixoloq Z. Freyd dediyi kimi) kişi ondan doyar mı? Çünki nə qadının bəzənməyinin

həddi-hüdudu var, nə də kişinin hər istədiyi qadına yetişmək imkanı. Bu cür vəziyyət cəmiyyətdə kişi və qadında həyəcanlar yaradar, ruhi xəstəliklər törədir. Qərbdə olan ruhi xəstəliklər bu səbəbdən meydana gəlir. Göz gözəllikləri görməklə doymaz, ürək də gözün arxasınca gedər. İslam buyurub ki, bəzi xəlvətlərdən və baxışlardan özünüzü qoruyun.

İmam Sadiq (ə) buyurub: **«Naməhrəmə şəhvətlə baxmaq zəhərli, şeytani ox kimidir. Bəzi baxışlar özündən sonra üzün həsrətlər yaradar».**

Ruhun sağlamlığına iki amil baidir. 1) Qanun çərçivəsində onun ehtiyacını ödəmək. 2) İnsanı ruhi pozğuntulara təhrik edən (filmlər, jurnallar, reklamlar və fotolar) vasitələrin qarşısını almaq.

Kişi və qadın bir-birinə olan münasibətlərində ləzzət mənbəyinə çevrilməməlidirlər. Qadının bədənini kişilər üçün təhrikedicidir. Buna görə onlar, özlərini kişilərdən qorumağa çalışırlar. Adətən qadınların təbiətində xoşa gəlmək, özünü sevdirmək meyli çox güclüdür, yəni, qadınlar kişilərin diqqətini cəlb etməyi xoşlayırlar. Hicab, məhz bunun qarşısını alır. «Əhzab» surəsinin 54-cü ayəsində buyurulur ki, gərək qadınla kişi arasında bir pərdə ola.

Hicabın faydalarından biri də budur ki, ailənin bünövrəsi möhkəm olur, ailədə səmimiyyət və birliyin əsasında xoşbəxtlik olur.

İslam nə qadının evdən küçəyə, cəmiyyətə çıxmağının əksinədir, nə də qadının elmi və iqtisadi fəaliyyətinə sədd çəkir. Əksinə, qadın öz hicabını qorumaqla cəmiyyətin bütün siyasi, iqtisadi, elmi və ictimai işlərində yaxından iştirak edə bilər. Hətta bəzi dini və ictimai, müdafiə (difa cihadı kimi) işlərində qadının iştirakı vacibdir.

## 5. HİCAB VƏ ONA DOĞRU İRƏLİLƏYİŞ

**Bismillahi-rəhmani-rəhim.** Allah-Təalanın bəşərin səadəti üçün vacib buyurduqları insanın fitrətindədir. Peyğəmbərin əsas vəzifələri isə insanlarda olan bu fitrəti üzə çıxartmaqdır.

İslamın göstərişlərindən biri də qadınlar üçün hicab və həyadır. Quranı-Şərif bunu belə bəyan edir:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ

**«Ey Peyğəmbər! Mömin qadınlara buyur ki, öz zinətlərini naməhrəmlərdən qorusunlar».**<sup>1</sup> Bu fikrin subutu dünyanın hicaba və həyaya üz tutmasıdır. Bütün çətinliklərə baxmayaraq, bəzi qadınlar hicabı vacib sayırlar. Məsələn, İngiltərədə (müsəlmanların az olmasına baxmayaraq), qadınlar hər cür təhqirə dözərək hicabla təhsil almağa gedirdilər. Hökumət məcburiyyət qarşısında qalaraq hicabsız gəzmək haqqında verdiyi qanunu ləğv etməyi vacib bildi.

İngiltərənin təhsil naziri bu fərmanın orada yaşayan iki milyonluq müsəlmanların dininə hörmət əlaməti olaraq verildiyini bildirdi. İngiltərədə yaşayan müsəlman qız və qadınlar bu fərmanı alqışlamışlar.

Başqa bir xəbərdə deyilir ki, Misirin təhsil naziri tələbə qızlara dərslə hicabsız gəlmək barədə əmr verilmişdi. Lakin bu əmr Qahirə şəhərində müxalifət tərəfindən ixtisaslara səbəb oldu. Ona görə də həmin qərarın ləğv edilməsi barədə əmr verildi.

Türkiyədə də hicabla əlaqədar çox böyük münaqişələr olmuşdur. Türkiyənin hüquq orqanları məclis üzvü olan

---

<sup>1</sup> «Nur» surəsi, ayə 30.

qadınlara iclaslara hicabsız gəlməyi əmr etmişdilər, lakin bu qərar məclis üzvü olan qadınlar və dini icma tərəfindən çox böyük narazılığa səbəb olmuşdur. Çünki Türkiyə İslam ölkəsidir və İslamın buyruqlarına burada əməl olunmalıdır. Məcburiyyət qarşısında qalan hökumət və hüquq orqanları bu qanunu ləğv etdilər.

Pakistanın keçmiş baş naziri xanım Benəzir Buhutto İran İslam Respublikasına rəsmi səfərə hicabla getmişdi. Bu Pakistanda yaxşı qarşılanmışdı. Hətta qəzetlərin birində Bhuttoya Pakistanda da hicablı gəzməyi və bu cür hicabı ölkədə də təbliğ etməyi məsləhət etmişdilər. Televiziya verilişlərində hicabsız çıxışların qarşısının alınması və qız məktəblərində dərs deyən müəllimlərin qadın olması da bu müraciətdə özünə yer tapmışdır.

Nəticə etibarilə demək olar ki, hicab qadın azadlığına heç bir maneə törətmir, əksinə, onların işlədiyi yerlərdə hicablı olmaları böyük tərbiyəvi əhəmiyyət daşıyır.

Bəzi ölkələrdə hicaba münasibət laqeyddir. Qərb mədəniyyəti qadınları bir növ ailə, uşaq tərbiyəsinə yadlaşdırır. Onların ilk övladları 28 yaşından sonra olur. Rusiyada çap olunan qəzetlərin birindəki məqalədə göstərilib ki, qadınlar hətta analıq məhəbbətindən məhrum olurlar, onlar üçün uşaq ilə heyvanın fərqi olmur. Bəzi analar hamilə vəziyyətində ikən uşağı başqalarına satırlar və bu hal get-gedə kütləvi şəkil alır. Uşaqların satılması barəsində elanların sayı çoxalır. İslamda isə qadınların vəzifəsi ailə işlərini görmək, uşaqların tərbiyəsi ilə məşğul olmaq, ərinə itaət etmək və işlədiyi yerdə işinə vicdanla yanaşmasıdır.

## 6. QADININ TARİXDƏ ROLU

**Bismillahir-rəhmanir-rəhim.** Məşhur tarixçilərin fikirləri belədir: «Qadının tarixi dəyişdirməkdə rolu ya vasitəçiliklədir, ya da sərbəstdir. Məsələn, ana övladını elə tərbiyə edər ki, o insan ölkəyə və xalqa niçat verər. Həmçinin qadının tarixdəki rolu müstəqildir. Məsələn Zeynəbin (s.ə) Kərbala tarixindəki rolu kimi».

Hər bir inqilab və ictimai hərəkət iki şey tələb edir: qan, fikir. Fikrin vəzifəsi qan tökülmə səbəbini izah etdirməkdir. İman Hüseyn (ə) və səhabəsi öz pak qanlarını İslam yolunda hədiyyə etməklə «ölü insanlara» həyat verdilər. Necə ki, ürək bədənin damarlarına qan verər.

Aşura günü qadının məsuliyyəti qurtardı, başqa bir məsuliyyət günorta vaxtından başladı. O da Zeynəbi-Kubranın məsuliyyəti idi.

**Bu xanımdır ki, əzəl Allaha ləbbeyk dedi,  
Əmdi Zəhra südünü Heydərə ləbbeyk dedi.  
Saçı qardaş başı üstə ağaran Zeynəbdir.  
Başını çübeyi-məhmildə yaran Zeynəbdir.**

Zeynəb bu qanlaq muqavilində yüksək və çox ağır məsuliyyət daşıyırdı. Qanın rəngi bütün rənglərdən gec aradan gedər. Düşmən çalışırdı ki, Kərbəla inqilabını tarixdən silsin. Bu inqilabda Həzrət Zeynəbin (s.ə) böyük rolu var idi. Eyni zamanda o, İmam Hüseyn (ə) övladlarını himayə edir, İmam Zeynüləbidin (ə)-ı xətalardan hifz edirdi. Cahil insanları da məntiqli sözləri ilə ayılırdı.

Məhərrəm ayının 11-ci günü qəm karvanı Kərbəladan hərəkət etdi. Gün batırdı, Kufənin darvazalarına yetişdilər. İbn Ziyad Yezidin (Allah lənət eləsin) İraq ölkəsindəki nümayəndəsi idi. Kərbəlaya 30 min qoşun göndərmişdi və göstəriş vermişdi ki, əsirləri darvazada saxlasınlar. Kufə şəhəri İslam ordusunun mərkəzi idi. Əsirlərin şəhərə daxil olduğu gün əmr verilmişdi ki, heç kəs özü ilə silah götürməsin.

Məhərrəmin 12-ci günü əsrlər Kufə şəhərinə varid oldular. Zeynəbi-Kübra (s.ə) şəhərə daxil olanda keçmiş günləri yadına düşdü. Atası, Həzrət Əli (ə) 5 il bu şəhərdə rəhbərlik etmiş və özü bu şəhərin qadınlarına Qurani-Kərimdən dərs demişdi. Həmin Kufə camaatı ki, Əli (ə)-nin ürəyini qan etmişdi.

Zeynəbi-Kübra Küfəyə baxıb danışmağa başladı: «Salam olsun mənim cəddimə ki, peyğəmbərlərin sonuncusu və əfzəlidir». Bu cümlə ilə xaricilərdən olmadığını bildirmək istədi. Bu Həzrət daha sonra belə buyurdu: «Ey Kufə əhli, ey hiyləgər və əhd-peyman sındıran insanlar! Bizə ağlayırsınız? Heç bilirsiniz hansı ciyəri paraladıңыз? Üzünüz heç vaxt gülməsin!»

Beşr ibn Hüzeym deyir ki, ömrün boyu heç bir qadını o şucaətdə görməmişdim. Həzrət Zeynəbin (s.ə) hərarətli sözləri hamını ağladırı. Həzrət Zeynəb o qədər ac qalırdı ki, gecə namazlarını oturduğu yerdə qılırdı.

İbn Ziyad məlun gördü ki, Həzrət Zeynəb (ə) onları bundan artıq rusvay edəcək, onda İmam Hüseyn (ə)-in yaralı başını gətirməyi və Həzrət Zeynəbin qarşısında saxlamağı əmr etdi. Zeynəb (s.ə) başını məhmilə (dəbənin yəhərinin ağacına) vurdu, başından qan açıldı.

İbn Ziyad ləin gördü ki, əsirlərin Kufədə qalması məsləhət deyil. Yeziddən göstəriş aldıqdan sonra onları Şama göndərdi və Səfər ayının birinci günü Şama (Dəməşqə) yetişdilər. Yezid

şəhidlərin kəsik başlarını Şamın giriş qapısına vurulmasına əmr vermişdi. Əsirləri şəhər tezdən gün batana kimi şəhərdə, bazarda dolandırdılar. Qürub vaxtı isə Yezidin məclisinə gətirdilər. Həzrət Zeynəb (s.ə) Yezidin qüdrətini nəzərə almadan dedi: **«Ey Yezid, o qədər qüdrətin məsti olmusan ki, vəhyi, nübüvvəti və miadı inkar edirsən! Ey Yezid, öz əməllərinlə özünü məhv etdin. Qiyamət günü Peyğəmbərə (s) nə cavab verəcəksən? Mən səni çox rəzil sayıram! Ey Yezid, bu ədalətdəndirmi ki, sənin hərəmlərin pərdə arxasında olanlar, Zəhra (s.ə) qızları isə naməhrəmlərin gözləri qabağında? Ey ruzigar, niyə Zeynəbi bu günə qoymusan ki, Yezid kimi alçağın biri ilə danışır?**

**Ey Yezid! Bundan artıq səndən heç nə gözləmək olmaz, çünki sən ciyər yeyən qadının oğlusan».** - Gah da əllərini götürürdü Allah dərgahına nifrin edirdi ki, - **Allah! Bizim haqqımızı bunlardan al!»**

Həzrət Zeynəbi bu odlu sözləri şəhərdə inqilab yaratdı. Məclisdə iştirak edən Rum padşahının səfiri bu zülmərə etirazlarını bildirirdi və Yezid onu şəhid etdi.

Hətta Yezidin arvadı Hində məclisə girib: «Peyğəmbərin nəvəsini sənin göstərişinlə öldürüldülər! Vay olsun sənin halına!» - deyib, Yezidi rusvay etdi.

Yezid bu fəsadı İbn Ziyadın törətdiyini söyləyib: «Allah ona lənət etsin, İmam Hüseyini (ə) şəhid etməkdə tələsd». - dedi və göstəriş verdi ki, tamam kəsik başları şəhərin giriş yerlərində yığıb qəsrə gətirsinlər. Daha sonra isə elə vəziyyətə düşdü ki, əsirlərin özlərinə müraciət edib kömək istədi.

Hicrətin 66-cı ili Muxtar Səqəfi Yezid qoşununun sərkərdələrindən 284 nəfəri öldürdü. Bu qiyamda Hərmələnin (Əli Əsgərin qatili) əl-ayağını kəsdirər. Xulini (İmam Hüseyinin (ə) başını Kufədə kül üstündə qoymuşdu) öldürəndən sonra

bədəninə od vurdular. İbn Ziyadı öldürdülər. Yezid iki il 8 aydan sonra gəbərdi. Bütün bunlar zülmün təsirləridir. Bu barədə Peyğəmbər (s) buyurur: **«O günahlar ki, insan edir, qiyamətdən qabaq bu dünyada cəzasını alacaqdır».**

Yazımızı İmam Hüseynin (ə) İmam Zeynüləbidinə (ə) sözləri ilə bitiririk: **«Amandır, qorx o adama zülm etməkdən ki, onun Allahdan başqa köməyi yoxdur».**

## 7. BƏŞƏR QADINLARININ ANASI - XANIM FATİMEYİ-ZƏHRA (s.ə)

**Bismillahi-rəhmani-rəhim.** Həzrət Muhəmməd (Allahın salamı və xeyir-duası olsun ona və pakizə övladlarına) peyğəmbərliyə yetişməsindən beş il sonra, cəmadis-sani ayının 20-də Məkkə şəhərində Həzrət Fatimeyi-Zəhra (s.ə) dünyaya gəlmiş və öz nuru ilə aləmi işıqlandırmışdı. O, elə bir mələk idi ki, Peyğəmbərimiz (s) behiştin ətrini ondan alırdı.

Adı Fatimə, künyəsi Ümmül-Əimmə (imamların anası), ləqəbi isə Zəhra, Bətul, Kübra, Tahirə, Siddiqə olmuşdur.

Mühəmməd peyğəmbər (s) Mədinəyə gələndən iki il sonra onun Həzrət Əli (ə) ilə izdivacı olmuşdur. Övladları İmam Həsən (ə), İmam Hüseyin (ə), Həzrət Zeynəb (s.ə) və Ümmi Gülsümdür.

Xanım Fatimeyi-Zəhranın şəhadəti Həzrət Peyğəmbərin (s) vəfatından 75 və ya 95 gün sonra Mədinə şəhərində baş vermişdir.

Fatimeyi-Zəhra (s.ə) cəmi 18 il ömür sürmüş, qəbri öz vəsiyyətinə görə gizli saxlanılmışdır. Deyilənlərə görə, Fatimeyi-Zəhranın (s.ə) qəbri üç yerin birindədir. Birincisi, Həzrət Peyğəmbərimizin qəbrinin yanında, ikincisi, Bəqi qəbristanlığında, üçüncüsü isə İslam Peyğəmbərin (s) qəbri ilə minbərin arasındadır.

Fatimeyi-Zəhranın atası, peyğəmbərlərin sonuncusu Həzrət Mühəmməd (s), anası isə bütün var-dövlətini İslam peyğəmbərinin ixtiyarına vermiş Xədicəyi-Kübradır (s.ə).

Həzrət Fatimeyi-Zəhra (s.ə) Bəhişt ağacının meyvələrindən vücuda gəlib.

Bir gün Cəbrail (ə) İslam Peyğəmbərinin (s) hüzuruna gəlib, Allahın salamını, buyruğunu ona çatdırdı ki, özünü böyük bir hadisəyə hazır etsin, 40 gün Həzrət Xədicədən uzaqlaşsın. Bu fərmandan sonra Həzrət Peyğəmbər (s) gündüzlər oruc tutar, gecələr Allaha ibadət edərdi.

Bir neçə gündən sonra səhabələrindən birini Xədiceyi-Kübranın yanına göndərib, ondan uzaq gəzməsinin səbəbini, Allah tərəfindən əmr kimi qəbul etməsini xəbər verdi. 40 gün keçəndən sonra cənab Cəbrail (ə) ona Behişt təamlarından gətirib, Allahın əmri ilə bunlardan meyl etməsini buyurdu. Başqa bir rəvayətə görə isə, Həzrət Peyğəmbərimiz (s) cənab Cəbrail (ə) ilə birlikdə Meraca gedərkən cənab Cəbrail (ə) Behişt meyvələrindən dərib Peyğəmbərə (s) verir. Peyğəmbərimiz (s) həmişə buyurardı ki, mən Behiştin ətrini Fatimədən alıram.

## **HƏZRƏTİ FATİMEYİ-ZƏHRA (s.ə) ANA BƏTNİNDƏ**

Həzrət Xədicənin (s.ə) dilindən bununla əlaqıdar iki hadisə nəql olunur:

1. Bir gün Peyğəmbərimiz (s) evə varid olarkən, Xədiceyi-Kübranın kiminləsə danışdığını eşidir və evdə ondan başqa heç kimin olmadığını görüb təəccüblənir və soruşur. Xədiceyi-Kübra Peyğəmbərə (s) cavab verir ki, «Mən bətnimdəki övladımla danışırım. Şükür Allaha ki, mən təklidən qurtardım».

Xədicə (s.ə) Mühəmməd (s) ərə gedəndə Məkkədəki bütün qadınlar ondan, adlı-sanlı varlıları qoyub, bir yetimə ərə getdiyinə görə uzaqlaşmışdılar. O, tək-tənha həyat sürürdü. Hətta Fatimeyi-Zəhra (s.ə) anadan olarkən, Xədicəyə (s.ə)

həmin qadınlardan ona kömək etmələrini xahiş etsə də, bu işə heç kim razılıq verməmişdi.

2. Digər hadisədə isə göstərilir ki, bir dəfə Xədicəyi-Kübra (s.ə) namaz qılarkən onda şəkk əmələ gəlir ki, 3-cü, yoxsa 4-cü rükəti qılır. Bu zaman ana bətnindən bir səs gəlir: «Ey ana, sən namazın 3-cü rükətindəsən».

## **FATİMEYİ-ZƏHRANIN UŞAQLIQ DÖVRÜ**

Həzrət Fatimə (s.ə) uşaqlıq çağlarından «vəhy» ilə tanış idi. Hər dəfə cənab Cəbrail (ə) Rəsuli-Xudaya nazil olanda, Peyğəmbəri (s) şirin danışığında həyatın məğzini başa düşürdü. Bir tərəfdən də çoxlu məşəqqətlərlə rastlaşırdı. Müsəlmanların müharibə cəbhələrində şəhidliyini və İslam Peyğəmbərinə edilən əziyyətlərin şahidi olurdu.

Bir dəfə Əbu-Cəhl dəvənin qarnında çıxan acı bağırsağı Peyğəmbərin (s) üstünə atmış və bütperəstləri şad etmişdi. Bu hadisədən xəbər tutan Həzrət Fatimə (s.ə) İslam Peyğəmbərinin üstünü təmizləmiş, onu pak etmiş və alovlu sözləri ilə bütperəstləri xar etmişdi. Bu xanım hələ uşaqlıqdan düşmənlərin İslam qarşı elədikləri bəd əməlləri görürdü. Peyğəmbər (s) kimi özünü onlarla mübarizəyə hazırlayırdı. Bütün alimlər buyurublar ki, hər bir insanın şəxsiyyəti, onun valideynlərindən irəli gəlir. Yəni, hər bir övlad özünə valideynlərini güzgü kimi əks etdirir.

## **PEYĞƏMBƏRİN (S) FATİMEYİ-ZƏHRAYA MƏHƏBBƏTİ**

Rəsuli-Xuda dəfələrlə buyurardı ki, Fatimə (s.ə) mənim ruhumun və bədənimin bir hissəsidir. O, mənə hamıdan əzizdir.

Fatimə hər dəfə ata evinə gələndə, Peyğəmbər (s) onun hörmətinə ayağa durar, əllərindən öpərdi. Əlbəttə bu məhəbbət təkcə atalıq vəzifəsindən ibarət deyildi, çünki Peyğəmbərimizin Fatimədən savayı üç qızı da var idi. Lakin ondakı ləyaqət və yüksəklik Fatimeyi-Zəhraya olan məhəbbətini daha da artıq etmişdi. Fatimeyi-Zəhraya Peyğəmbərimizin məhəbbəti təkcə anasından yetim qalmasına görə deyil, bu məhəbbət Həzrət Əliyə ərə gedəndən sonra və ömrünün axırına kimi davam etmişdir.

## **HƏZRƏTİ FATİMEYİ-ZƏHRANIN HƏYASI VƏ HİCABI**

Fatimeyi-Zəhra (s.ə) cəmi 18 il ömür sümürməsinə baxmayaraq, maddi dünyanın sonuna qədər bütün məkan və zamanlarda şərəf və ləyaqətini uca tutmaq istəyən namus, qeyrət, paklıq mücəssəməsi kimi hər qadın üçün örnək ola biləcək şərəfli həyat yolu keçmişdir.

Cahanda şüələrin iftixarı Fatimədir! Hicab dərsinin ustadı Fatimədir!

Peyğəmbərimizin mübarək dilindən nəql olunan bir rəvayətdə söylənilir ki, bir gün bir nabina (kor) şəxs bizə gəlmişdi. O, qapıdan içəri daxil olarkən qızım Fatimə başqa otağa keçdi və yalnız qonağı yola salandan sonra otağa qayıtdı. Soruşdum ki, ey nuri-didəm, o şəxs heç nə görmədiyini halda sən o biri otağa keçməyinə səbəb nə idi? Fatimə (s.ə) cavab verdi ki, doğrudur, həmin kişi dünya işığından məhrum idi, mən ki, kor deyiləm, naməhrəm kişini görməməkdən ötrü yan otağa keçdim.

## **HƏZRƏTİ FATİMEYİ-ZƏHRA (S.Ə) HƏYATINDAN TARİXİ BİR NÜMUNƏ**

Həzrət Fatimeyi-Zəhra (s.ə) bir dəstə qadının müşayiəti ilə Peyğəmbər məscidinə gəldi. Aradan bir pərdə asdılar və Fatimeyi-Zəhra (s.ə) pərdənin arxasında dayandı və ürəkdən bir ah çəkdi. Bu ahı eşidənlər mütəəssir oldular. Sonra Fatimeyi-Zəhra (s.ə) sahabələrə xütbə oxudu. Bu xütbə 7 hissədən ibarətdir.

1-ci xütbədə. Allahın hesaba gəlməyən nemətlərinə şükür edib Onun vahidliyi, şəriksiz olması, gözəl sifətləri və dünyanı nə məqsədlə yaratması barədə məlumat verdi.

2-ci xütbədə. İslam Peyğəmbərinin uca şəxsiyyətini bəyan edib, insanların bützlərə sitayiş etdiyi cəhalət vaxtında Allah tərəfindən Rəsul kimi bir nur göndərilməsini izah etdi.

3-ci hissədə məclisdə iştirak edənlərə müraciət edib onların İslam qarşısında boyunlarında ağır məsuliyyət olduğunu bildirdi. Quranın əzəməti barəsində danışib və onu hökmlərinin fəlsəfəsini və səbəblərini bu cür bəyan etdi:

- Allah imanı sizin üçün qərar verir ki, Allaha şərik qoşmayasınız. Namazı sizə vacib edib ki, təkəbbürlük və mənfuruluqdan uzaqlaşasınız, zəkatı fəqirlərin iqtisadi çətinliklərini aradan qaldırmaq üçün vacib etdi. Kəbənin ziyarətini müsəlmanların birləşib İslamın əzəmətini bildirməkdən ötrü vacib etdi.

Ata-anaya hörmət etməyi Allahın qəzəbindən uzaq olmaq üçün vacib edibdir.

Yaxşı işlərə dəvət etməyi və pis işlərdən çəkəndirməyi xalqın xeyri üçün vacib edibdir.

4-ci xütbənin bu hissəsində özünü təqdim edib, Peyğəmbər (s)-in qızı Fatimə (s.ə) olduğunu bəyan etdi. Atası Peyğəmbər – İslamın vaxtilə hamının dərdinə şərik olmasını onlara xatırlatdı: «O, bütləri sındıraraq təkəbbürlü insanları nüfuzdan salıb və məğlub etdi. Allah-Təala atamın bərəkəti ilə sizləri zillətdən qurtardı. Bu işləri törədən sizin qadınlarınızın ataları deyil, mənim atam idi. Hansı yerlərdə ki, çətinlik yaranırdı və müharibə olurdu, həmin yerə atam əmim oğlu Həzrət Əli (ə)-ı göndərərdi.

Xanım Fatimeyi-Zəhra (s.ə) bunları deməklə sonradan onu tanımaqda münafıqlar üçün bəhanə yeri qoymadı.

5-ci xütbəsinin bu hissəsində o, atası Rəsuli-Əkrəmin dünyasını dəyişən kimi, hələ kəfənə tutulmamış, münafıqların şeytani hərəkətlərə əl atdıqlarını, bununla da İslama və onun Peyğəmbərinə qarşı xəyanət etdiklərini bəyan etdi: «Siz, Qurani-Kərimə etinasız yanaşmaqla İslam aləminə böyük bədbəxtliklər gətirdiniz və müsəlman xalqları arasında təfriqəyə səbəb oldunuz».

6-ci xütbəsində isə İslama xeyir verən və ona dayaq olan şəxsi mülkiyyətinin hökumət tərəfindən qəsb olunması və onun iqtisadi blokadaya alınması haqqında məlumat verdi.

7-ci xütbədə İslam Peyğəmbərinin məscidində iştirak edən səhabələrinə müraciət edərək, haqqının alınmasında ona kömək etməklərini xahiş etdi: Haqq qarşısında susmaqlarına görə Allahın qəzəbi ilə qorxutdu. O Həzrət daha sonra sözlərinə belə davam etdi: **«Niyə tez fikrinizi dəyişdiniz? Atam Rəsuli-Xudanın rehlətindən sonra islamiyyətdə qoyduğu qayda və qanun dəyişdi. Axı siz mənim atama söz vermişdiniz ki, axıra kimi islamiyyəti qoruyacaqsınız. Siz indi özünüzü hər cür işlərdən kənar etmişiniz. İslamiyyətə rəhbərlik etməyə layiq olan bir adamı - Həzrət Əlinin (ə) iqtidardan**

yasaqlandırdınız. Mən qəlbimdəki bütün lazımı sözləri bəyan etdim. O - xilafət, o da qəsb olunmuş mülkiyyət (*Xanım atası tərəfindən bağışlanmış Fədək bağı*). Bundan sonra nə istəyirsiniz edə bilərsiniz. Mənim bu günkü müraciətim tarixdə qalacaq, siz isə Allahın qəzəbindən qurtara bilməyəcəksiniz. Bu haqqı tapdalamaq sizə böyük fəlakətlər gətirəcəkdir. Gələcək zalım hökmdarlar nə sizə və nə də sizin ümmətinizə rəhm etməyəcək və islamiyyətə böyük zərər vuracaqlar».

## FATİMEYİ-ZƏHRA (Ə) MƏDİNƏ QADINLARINA XÜTBƏSİ

Mədinə qadınları Fatimeyi-Zəhranın (s.ə) xəstə olduğunu eşidərək ona baş çəkməyə gəldilər. O, öz xəstəliyini unudaraq elə dərddli və qəmli xütbə oxudu ki, bu sözlər hər bir vicdanlı adamın qəlbini titrəməsinə səbəb oldu. Onun xütbəsi islamiyyətə və Həzrət Əlinin (ə) çəkdiyi əzablara həsr edilmişdi.

O, sözlərinə belə başladı: «Sizin məqsədsiz yaşamağınıza mən heyfsilənirəm. Kişilərinizdə bir cürət və cəsarət görmürəm, onların islamiyyətə kömək edəcəklərinə ümidim yoxdur. Qəsbkar adamların qarşısında susmaq, qeyrətli insanlar üçün bir növ ləyaqətsizlikdir. O adamlara ar olsun ki, xilafəti «vəhy» evindən ayırdılar. Əbutalibin oğlunda səhv və eyib tutdular. Onlar Həzrət Əlinin (ə) kəsərli şəmşirinə və müharibələrdəki cürət və cəsarətinə irad tutdular. Allaha and olsun ki, əgər xilafəti onun özünə tapşırsaydılar, Həzrət Əli (ə) öz müdrikliyi ilə ictimaiyyəti səadətə tərəf aparacqdı. Onun bu dünyadan acları doyurmaqdan başqa təmənnası yox idi. Siz mənə deyin:

**Əbutalibin oğlunda cismi və ruhi kamalların hansı yox idi?! Həzrət Əli (ə) Qurani-Şərifin mənasını, şəriətin hökmlərini hamıdan yaxşı bilirdi. Əgər işi öz sahəsinə tapşırsaydılar, onda məlun Əbu Süfyan kimilər (Qeysər və Kəsra hökumətləri kimi) haqqı tapdalanmazdılar. Bu susmaq sizə baha başa gələcəkdir. O çətin və qorxulu günlərə hazır olun. Siz Həzrət Əlini (ə) öz qanuni haqqı olan xilafətdən ayıraraq evdə oturtmaqla elə bildiniz ki, kasalarınıza süd sağacaqsınız, lakin kasalarınıza qan sağdınız».**

Fatimeyi-Zəhra (s.ə) sözləri qurtardıqdan sonra, qadınlar ona müraciət edərək bildirdilər ki, əgər Əbutalibin oğlu əvvəlcə əlini beyətə uzatsaydı, biz onu müdafiə edərdik. Bu sözlərdən sonra Peyğəmbərin qızı ah çəkərək bu sözlərin boş bəhanə olduğunu bildirdi.

Qadınlar xəcalət içində öz evlərinə qayıtdılar. Hamısı öz ərələrinə Fatimeyi-Zəhranın (s.ə) xütbəsini yetirdilər. Səhəri gün kişilər gəlib, Peyğəmbərin qızından üzr istədilər. O isə bu üzürün keçikdiyini və lazımsız olduğunu söylədi.

## QADIN HUQUQU

Qadın hüququ və ona baxış tarixdə müxtəlif olubdur.

XX əsrdə - II dünya müharibəsindən sonra 1948-ci ildə BMT-də qadın hüququ məsələsi meydana çıxdı. Düzdür, qadının bir insan kimi hüquqlarını nəzərə alsalar da, qadın kimi hüquqlarını tam və dolğun əhatə edə bilməyiblər. Necə ki, doktor Aleksis Kar deyir ki, kişi və qadın hüceyrələrinin hər biri onun cinsiyyətindən xəbər verir. Buna əsasən qadının kişi ilə cismi, ruhi və bir-birinə olan münasibətlərində mövcud fərqləri araşdırmalıyıq. Əvvəlcə qadın və kişinin cismi fərqlərini qeyd edək:

1. Kişi - fiziki cəhətdən, bədəncə cüssəlidir. Qadın - isə zərifdir, incədir.
2. Kişinin boyu ucadır, qadın isə kişiye nisbətən kiçik boyludur.
3. Kişi-tündməcazdır, qadın isə nəzakətlidir, həlimdir.
4. Kişinin səsi qalın, qadının səsi incə və lətifdir.
5. Qadının bədəninin inkişafı sürətlə gedir, kişidə isə bu proses yavaş gedir (hətta ana bətnində də bu cürdür).
6. Qadının xəstəliyə davamı kişiye nisbətən çoxdur.
7. Qadın tez həddi-buluğa yetişir, kişi isə gec.
8. Qız uşağı oğlan uşağından tez dil açır.
9. Qadının beyni kişinin beynindən kiçikdir.
10. Kişinin tənəffüs vaxtı, ağ ciyəri daha çox hava udmaq qabiliyyətinə malikdir, nəinki qadının.
11. Qadının qəlbinin döyüntüsü kişiye nisbətən sürətlidir.
12. Kişinin təzyiqi qadının təzyiqindən yüksəkdir.
13. Qadının sümüklərinin çəkisi kişiye nisbətən azdır.
14. Kişinin ayağının alt-pəncəsi enli olur, qadınlarda ensiz, yığcam olur.

15. Kişinin başının qafası, qadının başının qafasından böyük olar.

16. Qadının ürəyi kişinin ürəyindən balaca olar.

### **İndi isə qadın və kişinin ruhi fərqlərini göstərək:**

1. Kişinin meyli idmana, hərəkətli işlərə daha çoxdur, nəinki qadının.

2. Kişi dava-dalaşa, müharibəyə daha meyillidir, qadın isə sakitlik, əmin-amanlıq tərəfdarıdır.

3. Kişi intihar edər və bu vaxt əzabın şiddətindən qorxmaz. Qadın isə bu işdən çəkinər.

4. Qadının bər-bəzəyə, özünü göstərməyə meyli çoxdur, nəinki kişinin.

5. Qadın çoxdanışan və qorxaq olar, ailədə ən xırda, əhəmiyyətsiz şeylə maraqlanar, kişi isə sirr saxlayan olar və hər bir xırda işdən ötrü əsəbiləşməz

6. Qadının qəlbi daha yumşaq olar, ağlamaqla özünü ovundurar.

### **Kişinin və qadının bir-birinə olan münasibətlərində fərqli cəhətlər bunlardır:**

1. Kişi şəhvət əsiridir. Qadın isə kişinin məhəbbətini qazanmaq istəyir. Yəni kişi qadının özünə malik olmaq istəyir, qadın isə kişinin qəlbində yer tutmaq istəyir.

2. Qadın kişidən qeyrət, şücaət gözləyir, kişi isə ondan məhəbbət umur.

Qadın və kişi insaniyyətdə bərabər olsalar da, xislətləri cəhətdən müxtəlifdirlər. Bu əsasən görə onlar hüquq və vəzifə cəhətində fərqlənirlər. Bədən üzvlərinin hər birinin öz işi olduğu kimi qadın və kişidə fərqlərinə baxmayaraq kamil bir mövcutad kimi bir-birini tamamlayırlar və bu tamamlama təkcə

cismi və şəhvət mənasında yox, əksinə mənəvi və ruhi cəhətdən təmiz və ülvî bir məhəbbət baxımından başa düşülür. Necə ki, Qurani-Şərif buyurur:

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً  
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُتَفَكَّرُونَ

**«Allahın əlamətlərindən biridə budur ki, sizin üçün həyat yoldaşı yaratdı ki, siz onlarla məhəbbətlə ünsiyyət bağlayıb ruhi cəhətdən sakit olasınız».**<sup>1</sup>

Qadın və kişi arasındakı fərqlər bir-birini cəzb edir tamamlayır. Əgər qadın cismi və ruhi cəhətdən kişi xislətlərini ehtiva etsəydi, heç vaxt kişini özünə tabe edə bilməzdi və ya kişi də qadın xislətlərinə malik olsaydı, qadın onu bir qəhrəman kimi qəbul etməzdi.

Qadınla kişi arasında olan cazibə cismlər arasında olan cazibədən fərqlənir. Yəni böyük cismlər kiçik cismləri cəzb etdiyi halda, burada proses əksinədir - qadın kişini özünə cəzb edir.

İndi isə Quran baxışından qadının mövqeyini göstərək. İslam qadının şəxsiyyətini kişinin şəxsiyyəti ilə bərabər tutur. «Nəhl» surəsinin 97-ci ayəsində deyilir:

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ اُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ  
بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

**«Hər bir mömin qadın və kişi saleh əməl etsə, biz ona təmiz və pak həyat bəxş edərik».**

Nisa surəsinin 1-ci ayəsində deyilir ki, bir qadın və kişini vahid bir nəfsdən yaratdıq.

İslam Peyğəmbəri (s) ömrünün son çağında buyurub: (Allah, Allah fənnisa). Yəni: «amandır, mütləq qadının

---

<sup>1</sup> «Rum» surəsi, ayə 21.

şəxsiyyətini gözləyin». Başqa bir yerdə buyurub ki, hər kim qadına hörmət etsə özünün şəxsiyyətini göstərir, hər kim qadını təhqir etsə, özünün alçaqlığını bəyan edir.

Amma təəssüflər olsun ki, İslamdan əvvəlki bəzi dinlər qadına çox mənfi münasibətlər bəsləyiblər: «Qadın balaca şeytandır, kişini günaha çəkən qadındır». (Yəni, şeytan kişini qadın vasitəsi ilə vəsvəsə edər).

Behiştə şeytan əvvəlcə Həvvanı tovladı və o da Adəmi yoldan çıxartdı. Amma Quran buyurur ki, şeytan onların ikisini də yoldan çıxartdı. Quran başqa bir ayədə Adəmin və İbrahimin (ə) qadınlarını, Musanın (ə) və İsanın (ə) analarını əzəmətlə yad edir.

Tarixdə, İslam Peyğəmbəri (s) və Həzrəti Əlidən (ə) başqa heç bir kişi (və yaxud qadın) Fatimeyi-Zəhranın (s.ə) səviyyəsinə çata bilməz. İslam qadını sevməyi və hörmət etməyi peyğəmbərin əxlaqından sayır. Bütün aləmlər və nemətlər üçün yaranıbdır, qadınla kişi də bir-biri üçün yaranıb:

هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ

***«Qadınlar sizin üçün libas, siz də qadınlar üçün libassınız».*<sup>1</sup>**

İndi də Qərb alimlərinin qadınların mövqeyi haqqında fikirlərini göstərək.

Yunan filosofu Əflatun (Qərb onun siyasi və ictimai dünyagörüşünə əsaslanır) qadının şəxsiyyətinə təhqirənə yanaşır: «Mən Allaha şükr edirəm ki, məndə iki böyük məziyyət var, biri budur ki, qul deyiləm, azadam, ikinci də budur ki, qadın deyiləm». Görürük ki, qadın Qərb fəlsəfəsində qul səviyyəsinə endirilib.

---

<sup>1</sup> «Bəqərə» surəsi, ayə 187.

Alman filosofu Şopenhauer deyir: «Qadın bir heyvandır ki, tükləri uzun, ağılı qısadır».

Fridrix Nitsşe - faşizmin banilərindən biridir. O - «qadın kişinin şəhvani ehtiyaclarını ödəmək üçün yaranıb» - deyibdir.

Fransız yazıçısı Onore de Balzak deyir: «Qadının yeganə iftixarı kişinin qəlbini ehtizaza gətirməkdir».

Vel-Dürant deyir ki, Qərbdə qadın azadlığı sənaye inqilabdan sonra əmələ gəldi. Qadının ailənin çətinliklərindən qurtardılar, amma fabrik və zavodların, müəssisələrin içərisində ucuz qiymətli fəhləyə çevirib, onları ağır əməklə üzləşdirdilər. Qadının işçi qüvvəsi kişiylə nisbətən azdır, zəifdir. Eləcə də qadının hamiləlik dövrü, analıq dövrü, uşağı boya-başa çatdırmaq dövrü nəhəng sənaye mühiti ilə heç cür uyğun gəlmir.

Bütün bu deyilənlər yekun olaraq bu nəticəyə gəlmək olar ki, islam qadının hüququ anlaşıqlı, tam şəkildə açıqlamışdır. Qadın və kişi kəhkaşanda iki planetdir ki, hərə öz oxu ətrafında fırlanır.

Allah-Təala Qurani-Şərifdə qadına yüksək qiymət vermiş və şəninə surə («əl-Nisa») də nazil etmişdir. Bu surədən bir neçə ayə sizin xidmətinizə çatdırırıq.

35-ci ayə:

وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

**«(Ey möminlər!) Əgər ər-arvad arasında ixtilaf olacağından qorxsanız, o zaman kişinin adamlarından bir nəfər və qadının adamlarından da bir nəfər münsif (vasitəçi) təyin edib (onların yanına) göndərin. Əgər onlar (bu iki vasitəçi ər-arvadı) barışdırmaq istəsələr, Allah da onların köməyi olar. Həqiqətən, Allah (hər şeyi) biləndir, (hər işdən) xəbərdardır!»**

128-ci ayə:

وَأَن امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا  
صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنفُسُ الشُّحَّ وَإِن تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا  
تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

**«Əgər bir qadın öz ərinin qaba rəftarından, yaxud ondan  
üz çevirməsindən qorxarsa, onların öz aralarında bir növ  
barışub düzəlişmələrindən (ər-arvada) heç bir günah gəlməz.  
Çünki barışmaq daha xeyirlidir. Ancaq nəflərdə xəsislik  
(qısqanclıq) həmişə mövcuddur. Əgər siz yaxşı dolanıb (dava-  
dalaşdan, kobud rəftardan) çəkinsəniz (bu sizin üçün daha  
yaxşı olar). Şübhəsiz ki, Allah etdiyiniz hər bir işdən  
xəbərdardır!»**

Gördüyünüz kimi, bu ayələr, qadınların İslam dinində neçə  
yüksək bir huquqa malik olmalarından xəbər verir.

## MÜNDƏRİCAT

1. İSLAMDAN ƏVVƏL QADININ MÖVQEYİ
  2. İSLAMDA QADIN MÜNASİBƏTİ
  3. İSLAMDAN ƏVVƏL VƏ SONRAKI TARİXDƏ QADININ ROLU
  4. HİCAB QADININ HÜQUQLARINDAN BİRİDİR.
  5. HİCAB VƏ ONA DOĞRU İRƏLİLƏYİŞ
  6. QADININ TARİXDƏ ROLU
  7. BƏŞƏR QADINLARININ ANASI - XANIM FATİMEYİ-ZƏHRA (s.ə)
- HƏZRƏTİ FATİMEYİ-ZƏHRA (s.ə) ANA BƏTNİNDƏ  
FATİMEYİ-ZƏHRANIN UŞAQLIQ DÖVRÜ  
PEYĞƏMBƏRİN (S) FATİMEYİ-ZƏHRAYA MƏHƏBBƏTİ  
HƏZRƏTİ FATİMEYİ-ZƏHRANIN HƏYASI VƏ HİCABI  
HƏZRƏTİ FATİMEYİ-ZƏHRA (S.Ə) HƏYATINDAN TARİXİ BİR  
NÜMUNƏ  
FATİMEYİ-ZƏHRA (Ə) MƏDİNƏ QADINLARINA XÜTBƏSİ  
QADIN HUQUQU